



Інститут Східної Європи
Eastern-European Institute

Віктор Ідзьо

**Стародавний печерний комплекс
в селі Страдч Львівської області, його
язичницькі та християнські традиції**



Львів, «Видавництво Інституту Східної Європи», 2020р.

Рецензенти:

Васильєв О. - доктор економічних наук, професор, академік, завідувач відділення «Економіко-етно-соціальних досліджень та просування інвестиційних проєктів» Інституту Східної Європи.

Гаркуша В. - доктор юридичних наук, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи, президент Академії Наук «Трипільська Цивілізація».

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства, Голова Вченої Ради Інституту Східної Європи.

Недюха М. - доктор філософських наук, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Огірко О. - доктор філософії, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи.

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри українознавства, завідувач відділення «Філології та журналістики» Інституту Східної Європи.

Пасічник В. - доктор наук з державного управління, професор, завідувач Кафедрою європейської інтеграції Інституту державного управління Національної Академії державного управління при президенті України, професор відділу «Міжнародної громадянської співпраці» Інституту Східної Європи.

Хитрук В. - кандидат філологічних наук, доцент Кафедри українознавства, завідувач відділення «Санскритології», виконуючий обов'язки професора, керівник Карпатського відділення Інституту Східної Європи.

Віктор Ідзьо

Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції. Наукове видання. - Львів, «Видавництво. Інституту Східної Європи», 2020р. - 16с.

ISBN 978-966-8067-43-10

Наукова праця академіка Академії Наук Вищої Школи України, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедрою українознавства Віктора Ідзя «Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції» приурочена 60-літтю з дня народження (1960-2020 рр.) та 40-літтю науково-педагогічної діяльності автора.

Вперше засобами сучасної історичної науки робиться глибокий, фактологічний аналіз письмових, археологічних, лінгвістичних та топографічних джерел, більшість яких, під таким кутом зору вивчається стародавній печерний комплекс в селі Страдч у Львівській області, концентрується увага на його язичницькі та християнські традиції.

З працею можна познайомитися на сайті Інституту Східної Європи –

www.easterneurope.nethouse.ua

ISBN 978-966-8067-43-10

© Ідзьо В.С., 2020р.

Зміст

Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції.....4

Список використаних джерел та літератури.....10

М. Недюха. Рецензія на наукову статтю доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзьо “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції”14



Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції

Вивчення дохристиянських печерних святилищ які переросли у печерні християнські монастирі, як основи суспільно-духовного та релігійного життя Львівщини, являється основним завданням дослідження печерного комплексу в селі Страдч як і питання закономірного розвитку як язичницьких вірувань від кам'яної доби до офіційного прийняття та розвитку християнства в X столітті[3, с.3 - 19; 11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6].

Проблема вивчення язичницької віри та переростання її у християнство на Львівщині є досить складною, оскільки в цьому регіоні з давніх давен проживали різноманітні європейські народи, які теж внесли значні елементи релігійних вірувань, на домінуюче в цьому регіоні слов'янське, давньоукраїнське населення[4, с. 74 - 104; с.10 - 16; с.29 - 46; с.64 - 75, с.64 - 75].

На нашу думку, таким могутніми релігійними і духовними етносами, що в різні епохи впливали на формування релігійної організації у слов'ян були з багатоступінчатою культурою організацією: фракійці, кельти, готи та інші народи. Римські та кельтські джерела, археологічні старожитності засвідчують, що Кельтська цивілізація у III століття до нашої ери мала великий вплив на культурне та релігійно-духовне життя Прикарпаття та Подністров'я. Релігійна культура кельтів, великим авторитетом в якій користувалися, жерці жерці-друїди, які уособлювали собою як релігійних та політичних діячів: астрологів, поетів, літописців, які також у певній мірі концентрували своєю кастою цю надплемінну політичну і релігійну владу, зуміла в III ст. до н.е., внаслідок військово-політичної експансії кельтів, утвердитися й в населення Прикарпаття та Подністров'я[11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6; 3, с.3 - 19].

Цілком очевидно, що після проникнення кельтів в Прикарпаття та Подністров'я, їх релігійна організація, та її чільники “жерці-друїди”, охоплювали своїми повноваженнями і процеси “релігійного навчання” суспільства Прикарпаття та Подністров'я. Археологічні дослідження в селі Страдч, які розпочаті археологом Я. Пастернаком, виявили тут присутність кельтської релігійної культури. Попередньо можна припустити, що печерний комплекс над озером села Страдч розпочав функціонувати в латенський час, а тобто у III - II ст. до н. е. Власне в цей час він започаткував тут релігійну організацію, яка співставляється по виявлених у 2009-2011 роках старожитностях і ототожнюються з Кельтською цивілізацією Центральної та Західної Європи [4, с. 74 - 104; с.10 - 16; с.29 - 46; с.64 - 75; с.64 - 75; 3, с.3 - 19].

На території села Страдч віднайдені печерні святилища та камені, які мають ритуальні площадки для ідолів. Вони в порівнянні з деякими великими комплексами мають невеликі розміри розміщені в печерах, з явно виявленими побутово-господарськими спорудами. Ці печерні слов'янські капища - святилища, мали вівтарні ями для ритуальних вогнищ і жертвоприношень, та інших культових відправ[3,с.3 - 19].

Археологом Я. Пастернаком вперше були проведені в селі Страдч археологічні дослідження які виявили язичницькі культові місця VI - X ст. та християнські монастирські комплекси XI-XIII століть[16, с.6 - 18; с.118-125: с.97 - 98].

Останні дослідження дають право вважати, що релігійні культові осередки в селі Стрільчів - Страдч зародилися в епоху Кельтської релігійної культури і датуються латенським часом(III - II ст. до н. е.))[9,с.39 - 46; с.29 - 47; с.64 - 75; с.203 - 204; с.117 - 121; с.121 - 135].

На сучасному етапі дослідженнями дохристиянських культових місць в селі Страдч, можна виділити наступні найбільш характерні ознаки пам'яток цього типу. Обов'язковим і найбільш важливим елементом кожного печерного святилища являється спеціально облаштована, як правило круглої, або овальної форми, площадка для ідолів, наявність культових жертвних вівтарів. Важливою, складовою частиною культового печерного комплексу в селі Страдч є житлово-господарські приміщення, які знаходилися на території святилища і відігравали роль жител для служителів культу [2, с.7 - 10; с.130 -138; с.30 - 35].

Слов'янські жерці-волхви, які проживали на території культового комплексу в селі Стрільчів - Страдч, виконували притаманні, як і всі інші народи Центрально-Східної Європи язичницькі обряди. Вони вважали, що все їх життя і добробут залежить від богів, яких вони втілювали в різноманітних образах. Язичницьке населення, що проживало в селі Стрільчів влаштовувало всілякі культові урочистості в честь богів, яким здійснювали богослуження де приносили жертви[3, с.3 - 19].

Культові місця слов'ян-язичників згадуються на сторінках письмових джерел. В літописах їм присвячено значне місце в контексті боротьби християнства з язичництвом. Джерела називають

святилища “храмы идольски, капища, требища”. Особливо про них згадується в час запровадження християнства. Князь Володимир дає наказ: “храмы идольские и требища всюду раскопа и сокруши” [15, с.4 - 5].

З цього приводу Київський літопис під 992 роком наголошує “и приде к Новгороду архиепископ Яким и требища розорил и Перуна посече”[18, с.33]. Досліджений археологічно - пошуково печерний комплекс в селі Страдч, як засвідчують досліджені джерела з аналогічного печерного комплексу “Монастир” біля Галича, дають право наголошувати, що жертovníки - требища могли розміщуватися в центрі печерного комплексу[1, с.13 - 15; с.176 - 179; с.48 - 55].

Таким чином на передодні прийняття християнства, як бачимо із археологічно-пошукових досліджень в селі Страдч, функціонували багато чисельні печерні святилища в яких вшановували ідолів : Хорса, Даждьбога, Стрибога та інших, створювались культові жертвоприношення, що відповідає з даними археологічних досліджень археолога Я. Пастернака[5, с.11 - 28; с. 6 - 18; с.17 - 23; с.3 - 8; с.86 - 89; с.130 - 138; с.23 - 31; с.7 - 10; с.30 - 35; с.19 - 22].

Археолог Б. Тимошук, виділяє в окрему локальну групу печерні язичницькі святилища та ранньо-християнські печерні храми Прикарпаття і Подністров'я, де розміщувались скульптури головних язичницьких та християнських божеств, які потрібно вивчати[17, с.54 -55, с. 145 - 148].

В дослідження можемо наголосити, що печерні святилища в селі Страж, це ритуальні капища мають своїх чітко виражені специфічні риси, що дає можливість виділити їх серед інших культових святилищ, які належать іншим етносам. Незалежно до якого етнічної групи вони відносяться, ці печерні пам'ятки, вони засвідчують про те, що на території Східної Європи існував звичай поклоніння язичницьким богам. Пізніше ці печерні язичницькі культурні центри були перетворені християнськими місіонерами в ранньо-християнські монастирі [6, с.96 - 100; с.103 - 107; с.57 - 63; с.44 - 50; с.16 - 22; с.469 - 478].

Що стосується печерних святилищ Прикарпаття і Подністров'я, таких як “Монастир” біля Галича, то воно розміщене як і стрільчанські святилища у печерах. Датувати ці печерні язичницькі святилища, що переросли у християнські центри, можна починаючи з III до н.е. до X-XIII ст. н.е. Слід наголосити, що їх раннє датування залишається відкритим[1, с.13 - 15; с.176 - 179; с.48 - 55].

Археологічні і топонімічні свідчення дають право наголошувати, що печерний комплекс в селі Стрільчів-Страдч належав у VII - X століттях язичникам слов'янам - хорватам, оскільки це їх територія проживання, як і державно-релігійна система Велика чи Біла Хорватія, яка найдовше зберігала язичницьку релігію. Після війни 992-993 років християнської Русі з язичницькою Білою Хорватією і перемогою першої, пройшов процес християнізації, згідно якого, майже всі язичницькі печерні святилища були знищені. Як засвідчує літопис, Володимир Святославович: ”повеле рубити церкви и поставляти по местам и деже стояко кумиры”. Таким чином, як засвідчують письмові та археологічні джерела, київські князі проводили християнізацію Прикарпаття та Подністров'я насильницькими методами. Власне в цей час монахами Києво-Печерської Лаври було проведено і християнізацію печерного компресу в селі Стрільців[7, с.191- 194; с.32 - 39; 3, с.3 - 19].

Дослідження печерного культового комплексу в с. Стрільчів-Страдч, про який згадується в легендах та літописах, як “капища, святилища, требища” збагачують нашу уяву про світогляд, вірування і обряди давнього язичницького населення Прикарпаття та Подністров'я, а також вказують на витоки дохристиянської культури на території Центрально-Східної Європи[3, с.3 - 19].

За свідченнями місцевих легенд, які передаються з покоління в покоління, княжі стрільці з стародавнього галицького міста Городок, які вибралися на полювання вирішили оглянути округу. Вони побачили гору та печери над озером повного риби. Поверх гори княжі стрільці побачили оселі в яких жили вільні люди, що корчували тут ліси під землеробство. Княжі стрільці, які були першовідкривачами цього села і сповістили про нього в Городок князю згодо назвали його Стрільки, Стрільків, Стрільців. Слід наголосити, що за свідченнями наукових розвідок вчених В. Залеського І. Крип'якевича територія навколо Стрільчицьких печер та озера з давніх часів вкрита мережею стародавніх городищ та стародавніх укріплень, які сьогодні потребують ретельного дослідження археологів. Територія функціонування стрічицького як язичницького так і в подальшому християнського печерного комплексу, стоїть на шляху південного Розточчя, яка з'єднував собою стародавні як політичні так і релігійно-християнські центри, такі як Перемишль, Белз, Звенигород, Галич[3, с.3 - 19].

Слід наголосити, що археологічно-пошукові роботи в селі, яке відоме з X - XI століть, як Стрільки, Стрільків, Стрільців, а з другої половини XIII століття, як Страдч, що розміщується лісах понад величезним озером, розпочались автором цього дослідження у 2009 - 2015 роках. Згідно зібраних пошуковим методом, за п'ять сезонів наукових досліджень, свідчень археологічних джерел, передусім кераміки, стало зрозуміло, що воно активно функціонувало вже у велику слов'яно-українську епоху V - X століть [10, с.5 - 18; с.5 - 34; 3, с.3 - 19; 11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6; 3, с.3 - 19].

Слід наголосити, що стрільчанські печери лежать в околиці стародавнього міста Городок. Археологічно - пошукові дослідження у 2009 - 2015 роках дають підстави наголошувати, що стрільчанські печери як осередок великого культового призначення активно функціонували ще в язичницьку епоху починаючи з III - II ст. до н. е. [11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6; 3, с.3 - 19].



Фото I. Печера 1.



Фото II. Печера 2.



Фото III. Печера 3.

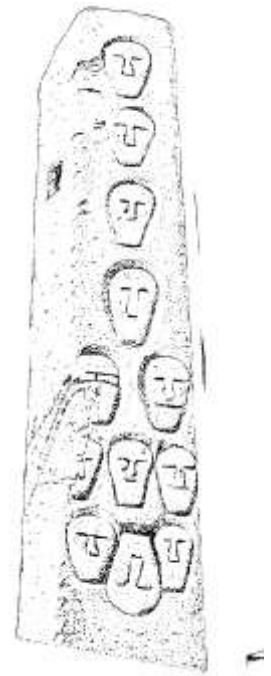


Фото 4. Багатоголовий ідол з печери в с. Страдч (Україна). Фото 5. Етримонтська стела (Франція).

Відповідність язичницьких голів з кельтського скельного комплексу в Етримонті (Франція) відносно аналогічного комплексу голів з скельно-печерного комплексу в селі Страдч, що на печері №4, не викликає сумніву, зокрема у київського дослідника цієї проблеми директора центру Космології КПІ Г. Гриценка. Етримонтські і Страдчівські культові голови відносяться до кельтської релігійної культури і датуються Г. Гриценком - III - II століттями до нашої ери[14, с.117 - 121; с.151 - 153; с.27 - 31; с.18 - 22; с.23 - 24; с.203 - 204].

Отже, наскельні малюнки на печері №4 (голови) печерного комплексу в селі Страдч, що дуже схожі, можна стверджувати тотожні, з аналогічними культовими малюнками та культовими скульптурами кельтської релігійної організації, зокрема в Етримонті, що в Франції[11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6].

Все це дає право припустити, що Кельтська релігійна культура, яка функціонувала в Західних областях України, починаючи з III ст. до н. е. внаслідок розвитку переросла в кельтослов'янську і в подальшому в VI - X століттях нашої ери, слов'янську язичницьку культуру[12,с.3-45;с.4-18].

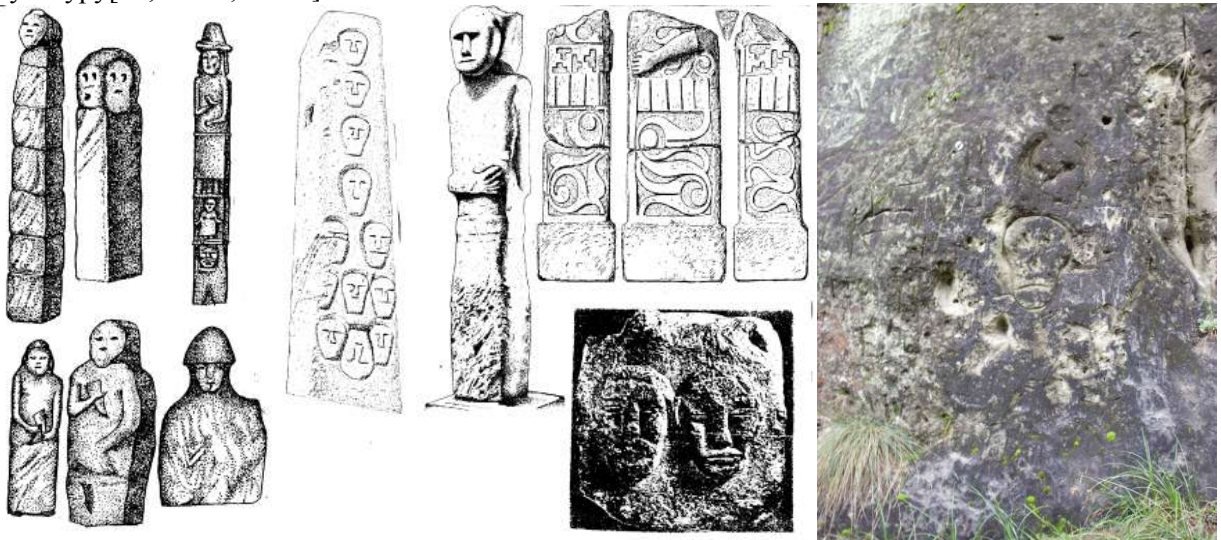


Фото 6. Кельтський язичницький багатоголовий ідол з печери №4 в селі Страдч Львівської обл.

Фото. 7. Кельтські язичницькі ідоли Західної, Центральної та Східної Європи.

Слід наголосити, що в селі Страдч зафіксовані і ритуальні камені цієї епохи на яких приносились жертвоприношення чи проводились релігійні культові ритуали язичників[11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6].



Фото 8. Ритуальний камінь язичників та ранніх християн в с. Страдч Львівської області.

Фото 9. Ритуальна криниця язичників та ранніх християн в с. Страдч Львівської області.

Тут же виявлена, і висвячена християнами ритуальна криниця давніх українців-язичників[11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6; 3, с.3 - 19].



Фото. 10. Переростання язичницьких культових каменів поклоніння в християнські символи віри в печерно-релігійному язичницькому та християнському комплексі в селі Страдч Львівської області.

Про переростання язичницького культового центру і заміну його християнськими релігійними символами яскраво засвідчує християнський печерний комплекс в селі Страдч, який датується X - XIII століттями[11, с.6 - 8; с.117-130; с.7; с.6]. Страдчанський печерний монастирський комплекс X-XIII століть з язичницькими символами в середині, за свідченнями дослідника страдницьких печер В. Залеського, на якого опирається в своїй науковій розвідці академік І. Крип'якевич, дає право наголосувати, що: ” перші монахи-християни, які витіснили з страдницьких печер язичників - волхвів, поселилися тут у другій половині XI століття. Це були ченці з християнської столиці Руси-України, з Києво-Печерської Лаври. Власне вони

попрацювали над створенням християнського печерного монастиря з церквою облаштування якого завершилося наприкінці XI століття”[3, с.3 - 19]. За свідченнями о. Н. Вояковського, що був парохом села у 1939 році, він запросив для наукового вивчення релігійного печерного комплексу в селі Страдч, видатного українського археолога Ярослава Пастернака. Я. Пастернак за два роки археологічних розкопок виявив різновіковий археологічний матеріал в печерах Страдча. На жаль археологічні розкопки були припинені через початок II Світової війни. Виявлений археологічний матеріал в печерах Страдча дав змогу засвідчити функціонування у V - X століттях нашої ери язичницького культового центру, а з другої половини XI століття до першої половини XIII століття - християнського монастиря[3, с.3-19]. Археологічні дослідження з печерного комплексу в селі Страдч дали змогу зробити висновок, що Печерний монастир в селі Стрільців (Страдч) був одним із найбільших відомим печерним християнським монастирем а епоху Української держави XI - XIII століть, який ототожнюється з відомим з літопису печерним монастирем “Домажировими печерами”, авторитет ченців якого був відомий у всій Русі-Україні. Ось що про це говорить літопис. В Галичині князя Ростислава Михацловича чернігівського підтримувало все галицьке боярство із поміж них великий галицький боярин, власник міста Городка, Володислав: “І прийшовши князь пішов на поклоніння до города ”Печери Домажирової”. Місцеві інтелектуали, зокрема Н. Вояковський, вважав, що сусіднє село Домажир, що знаходиться в декількох кілометрів від села Страдча, цілком можливо у ті далекі часи мало якесь відношення до славного на всю Русь-Україну християнського печерного монастиря, який був заснований вихідцями, монахами з Києво-Печерської Лаври і функціонував за його статутом. Сьогодні вже важко це докрано стверджувати, оскільки Страдчанський печерний монастирський комплекс був знищений монголо-татарами, які всіх жителів села, що сховалися в ньому та монахів подушили димом в печерах монастиря, які і поховані поряд з входом у печерний комплекс[3, с.3 - 19].

Тільки подальші археологічні дослідження проллють світло на розвиток та упадок цієї унікальної, як язичницької так і християнської пам’ятки. У 2009 - 2015 роках було досліджено, що у печерному монастирі в епоху XI - XIII століть були штучно видовбані ритуально-культові приміщення. В печерному комплексі “Страдницька гора” в кімнатах - гротах можна ідентифікувати монастирську церкву та приміщення для проживання монахів XI - XIII століть. На стінах проглядаються написи церковно-слов’янською мовою і дві вирізьблені в камені ікони які були зафіксовані археологом Я. Пастернаком. Про ці ж кам’яні ікони згадує у своїй публікації вказуючи, що вони не збереглися і священник М. Вояковський[3, с.3 - 19]. Слід наголосити, що попереднє обстеження печерного комплексу у 2009-2015 роках дало можливість автору даного дослідження виявити і язичницькі символи, які приблизно можна датувати починаючи з III ст. до н. е. які ототожнюються з Кельтською релігійною культурою та кельтською символікою Центральної та Західної Європи цієї епохи[13, с.4 - 18; с.74 - 109; с.10 - 16; с.39 - 46; с.29 - 47; с.64 - 75; с.181 - 187; с.121 - 135].



Фото 11. Печерний християнський комплекс “Монастир” на річці Бистриця біля міста Галича.

Фото 12. Страдчанський печерний християнський комплекс в Яворівському районі Львівській обл.

За своєю унікальністю ця пам'ятка має аналог з раніше дослідженим, автором цієї праці, на притоці Дністра, ріці Бистриці, печерним язичницьким, а у подальшому, християнським монастирем, що поблизу стародавнього Галича, яка відома історичній науці під назвою "Монастир", наскельні зображення якого, як всередині так і зверху, ще потребують подальшого дослідження[1, с.13 - 15; с.176 - 179; с.48 - 55; [11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6].

У висновок наголошу, що сьогодні Страдчанський печерний язичницький комплекс III - II ст. до н. е. - II-IX ст. н. е., християнський монастирський комплекс X - XIII століть н. е. є місцем чисельних прощ, віруючих, паломників християн з усієї України, Європи та світу[4, с. 74 - 104; с.10 - 16; с.29 - 46; с.64 - 75; с.64-75; 3, с.3 - 19; 8, с.49-54; 3, с.3 - 19].



Фото 13. Хресна дорога в селі Страдч Яворівського району Львівської області.

Завданням сучасної Української держави та українських християнських конфесій є його цілісне збереження для подальшого наукового, в першу чергу, археологічного дослідження[11, с.6 - 8; с.117 - 130; с.7; с.6].

Список використаних джерел та літератури:

1. Артюх В., Ідзьо В. Скельна культова пам'ятка "Монастир". Історія релігій в Україні. Праці X Міжнародної наукової конференції. - Львів, 2000.
- Ідзьо В.С. Історія вивчення скельних культових пам'яток на притоках Дністра на прикладі культової пам'ятки "Монастир", що між Івано-Франківськом та Галичем біля ріки Бистриця навпроти сіл Ямниця та Сілець. (порівняльний аналіз досліджень вчених XIX-XX століть). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. - Т.VII.
- Ідзьо Віктор. Історія вивчення скельних культових пам'яток на притоках Дністра на прикладі культової пам'ятки "Монастир", що між Івано - Франківськом та Галичем біля ріки Бистриця навпроти сіл Ямниця та Сілець (порівняльний аналіз досліджень вчених XIX-XX століть). Історія релігій в Україні. Матеріали XIV - ї Міжнародної Наукової Конференції. Львів 11-14 травня 2004 р. - Львів "Логос", 2004.
2. Артюх В., Ідзьо В. Археологічні дослідження на середньому Дністрі в контексті вивчення проблеми переходу від язичництва до християнства. Історія релігій в Україні. Праці XI Міжнародної наукової конференції (Львів, 16-19 травня 2001 року). - Львів "Логос", 2001.
- Ідзьо В.С., Артюх В.С. Археологические исследования на Среднем Днестре в контексте изучения перехода от язычества к христианству на Евразийском континенте (май-сентябрь 2000 г.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т.III.
- Артюх В., Ідзьо В. Ранньохристиянські старожитності на прикладі останніх досліджень в Західних областях України. Історія релігій в Україні. Праці XII - ї Міжнародної Наукової Конференції (Львів, 20 - 24 травня 2002 року). - Книга I. - Львів "Логос", 2002.
3. Боровець Зиновій. Історія Страдча, церкви і печер. В кн.: Страдч - свідок мучеництва. - Львів - Страдч, 2007.
4. Ідзьо В. Роль кельтської цивілізації в еволюційному процесі населення Західної, Центральної та Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т.IV.
- Ідзьо В. Роль Кельтської цивілізації в еволюційному процесі та релігійному розвитку населення Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2005. - Т.IX.
- Ідзьо В. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV-III ст. до н.е. II-III ст. н. е.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2005. - Т.IX.
- Ідзьо Віктор. Роль Кельтської цивілізації в еволюційному процесі та релігійному розвитку населення Східної Європи. Українознавець. - Львів, 2006. - Ч.II.
- Ідзьо Віктор. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV-III ст. до н. е. - II-III ст. н. е.). Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2006 рік. - Книга I. - Львів "Логос", 2006.
5. Ідзьо В. Зародження, становлення та кристалізація християнства на території Галичини (III - XIII ст.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2006. - Т.X.
- Пастернак Я. Початки християнства в археологічних пам'ятках. - Львів "Нова Зоря", 1935. - Ч. 20.
- Ідзьо В. Зародження становлення та кристалізація християнства на території Подністров'я. Мультинаціональна культурно - історична спадщина Наддністрянщини. - Івано-Франківськ. Лілея - НВ., 2001.
- Ідзьо Віктор. Ретроспективний аналіз джерел з питань розвитку українського християнства в IX - XI століттях. Мандрівець. - Тернопіль, 2002. - №1.
- Ідзьо В.С., Артюх В.С. Утвердження християнства на Прикарпатті та Подністров'ї. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т.II.
- Ідзьо В.С., Артюх В.С. Археологические исследования на Среднем Днестре в контексте изучения перехода от язычества к христианству на Евразийском континенте (май-сентябрь 2000 г.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т.III.
- Ідзьо В.С., Артюх В.С. Зародження та становлення християнства на Прикарпатті та Подністров'ї. Науковий Вісник Дрогобицького педінституту. - Дрогобич, 2000.
- Артюх В., Ідзьо В. Археологічні дослідження на середньому Дністрі в контексті вивчення проблеми переходу від язичництва до християнства. Історія релігій в Україні. Праці XI Міжнародної наукової конференції (Львів, 16-19 травня 2001 року). - Львів "Логос", 2001.

- Артюх В., Ідзьо В. Ранньохристиянські старожитності на прикладі останніх досліджень в Західних областях України. Історія релігій в Україні. Праці XII - ї Міжнародної Наукової Конференції (Львів, 20 - 24 травня 2002 року). - Книга I.- Львів "Логос", 2002.
- Артюх Вадим, Ідзьо Віктор. Ранньохристиянські старожитності на прикладі останніх досліджень на Прикарпатті. Краєзнавець Прикарпаття. - Івано-Франківськ, 2003. - №1.
- 6.Ідзьо В.С. Становлення монастирів та монашества в Україні - Русі в X-XIII ст. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т.ІІ.
- Ідзьо В.С. Християнська медицина та монахи - лікарі стародавньої України - Русі (X-XII ст.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т.ІІ.
- Ідзьо В.С. Становлення монастирів та монашества в Україні - Русі в X - XIII століттях. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25 червня 2004 року). - МАУП. - Львів, 2004.
- Ідзьо. В. Становлення монастирів, чернецтва, християнської медицини та ченців - лікарів у стародавній Україні - Русі в X - XIII століттях. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2006. - Т.Х.
- Ідзьо Віктор. Становлення монастирів, чернецтва, християнської медицини та ченців-лікарів у стародавній Україні - Русі в X - XIII століттях. - Українознавець. - Львів, 2007. - Ч. V.
- Ідзьо Віктор. Становлення монастирів, чернецтва, християнської медицини та ченців-лікарів у стародавній Україні - Русі в X - XIII століттях. Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2007 рік. Книга I. - Львів "Логос", 2007.
- 7.Ідзьо В.С. Релігійні напрямки кристалізації християнства в Україні - Русі в останній чверті X і до кінця XIII століття. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2001. - Т.І.
- Ідзьо В.С.Розвиток християнства (східного і західного) в контексті функціонування язичництва в Україні-Русі в IX-XIII століттях та його культурно - мистецькі аспекти. - Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. Т.VII.
- 8.Ідзьо Віктор. Українська держава в IX - XIII століттях. - Львів "Сполом", 2004. - 416 с.
- 9.Ідзьо В. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV - III ст. до н.е. II - III ст. н. е.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2005. - Т.IX.
- Ідзьо Віктор. Роль Кельтської цивілізації в еволюційному процесі та релігійному розвитку населення Східної Європи. - "Українознавець". - Львів, 2006. - Ч.ІІ.
- Ідзьо Віктор. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV - III ст. до н. е. - II - III ст. н. е.). Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2006 рік. - Книга I. - Львів "Логос", 2006.
- Ідзьо В.С., Марченко Г.Ю. До проблеми духовної культури Південно - Східної Європи в кінці I тис. до н.е. - початку I тис. н. е. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997 - Т.І. - №6.
- Марченко Г., Ідзьо В. До проблеми кельтсько - слов'янської духовної культури Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т. IV.
- Ідзьо В. Кельтська релігійна культура та духовність на території України(IV-III ст. до н. е. - II-III ст. н. е.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т.IV.
- 10.Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів "Сполом", 2004. - 288с.
- Ідзьо Віктор. Релігійна культура Європи і зародження, становлення та розвиток християнства в Україні". - Львів "Ліга - Прес", 2007. - 317 с.
- 11.Ідзьо В., Артюх В. Проблема вивчення язичницьких святилищ слов'янського населення Українських Карпат і басейну Дністра (1998 - 2008). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т.XIV.
- Ідзьо Віктор. Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2011. - Т. XVI.
- Ідзьо Віктор. Язичницькі та християнські традиції стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області. - Газета громадської організації "Львівське Ставропігійське Братство". - Львів, січень 2013р. - Число I.
- Ідзьо Віктор. Язичницькі та християнські традиції стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області. - Газета громадської організації "Львівське Ставропігійське Братство". - Львів, лютий 2013р. - Число II.

12. Ідзьо Віктор. Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III-XII ст). - Львів "Камула", 2005.- 351с.
- Ідзьо Віктор. Кельтська цивілізація на території України. - Львів "Сполом", 2002. - 343с.
13. Ідзьо Віктор. Кельтська цивілізація на території України. - Львів "Сполом", 2002. - 343с.
- Ідзьо В. Роль кельтської цивілізації в еволюційному процесі населення Західної, Центральної та Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т.IV.
- Ідзьо В. Роль Кельтської цивілізації в еволюційному процесі та релігійному розвитку населення Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2005. - Т.IX.
- Ідзьо В. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV-III ст. до н. е. II-III ст. н. е.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2005. - Т.IX.
- Ідзьо Віктор. Роль Кельтської цивілізації в еволюційному процесі та релігійному розвитку населення Східної Європи. - "Українознавець". - Львів, 2006. - Ч.II.
- Ідзьо Віктор. Кельтська релігійна культура та духовність на території України (IV - III ст. до н. е. - II - III ст. н. е.). Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2006 рік. - Книга I. - Львів "Логос", 2006.
- Ідзьо В.С, Артюх В.С. Східне Прикарпаття в Латенський час Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2001. - Т.V.
- Ідзьо В. Кельтська релігійна культура та духовність на території України(IV-III ст. до н. е. - II-III ст. н. е.). Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т.IV.
14. Марченко Г., Ідзьо В. До проблеми кельтсько - слов'янської духовної культури Східної Європи. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2003. - Т. IV.
- Марченко Г.Ю., Ідзьо В.С. До проблеми духовної культури Південно-Східної Європи в кінці I тис. до н. е. - початку I тис. н.е. Перевал. - Івано - Франківськ, 2000. - №1.
- Марченко Г.Ю., Ідзьо В.С. До проблеми духовної культури Південно - Східної Європи в кінці I тис. до н. е. - початку I тис. н. е. Історія релігій в Україні. Праці X Міжнародної наукової конференції. - Львів, 2000.
- Марченко Г.Ю., Ідзьо В.С. До проблеми кельтсько-слов'янської духовної культури Східної Європи. Історія релігій в Україні. Праці XIII - ї Міжнародної Наукової Конференції (Львів, 20-22 травня 2003 року). - Додаток. - Львів "Логос", 2003.
- Марченко Геннадій, Ідзьо Віктор. До проблеми кельтсько - слов'янської духовної культури Прикарпаття. Краєзнавець Прикарпаття. - Івано - Франківськ, 2003. - №1.
- Ідзьо В.С., Марченко Г.Ю. До проблеми духовної культури Південно-Східної Європи в кінці I тис. до н. е. - початку I тис. н. е. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997 - Т.I. - №6.
15. Память и похвала Владимиру и его житие. Записки АН по историко-филологическому отделению. - Спб., 1897. - Т I.
16. Пастернак Я. Початки християнства в археологічних пам'ятках. - Львів "Нова Зоря", 1935. - Ч. 20.
- Артюх В., Ідзьо В. Возникновение християнства в Западной Украине в первых веках н. э. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
- Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність та зародження і становлення християнства на території України. Львів "Агенція Релігійної Інформації", 2001. - 288с.
17. Тимошук Б.А. Раннеславянская община VI-X веков н. э. - М., 1990.
18. Фамицын А.С. Божества древних славян. - Спб., 1884.

Viktor Idzo

Ansient cave complex in Stradch village of Lviv region. Christianity and ansient tradition

The vork was aimed to study ancient cave complex in Stradch village of Lviv region. Investigation ancient cave sacret complex are consideret. There werealet the features of christianity church.

Рецензія на наукову статтю доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзьо “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції”

Наукова стаття доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзьо “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції”, ректора, завідувача відділу українознавства Українського університету міста Москви, завідувача Кафедрою українознавства Університету “Львівський Ставропігійон” з’ясовує перспективну і водночас актуальну для подальшого дослідження тему релігійних вірувань стародавнього населення Галичини в контексті переходу від язичництва до християнства.

Слід наголосити, що наукова стаття доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзьо “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції” своїми узагальнюючими положеннями строго виконана до вимог сучасної історичної та філософської науки і на великій кількості сукупності яскравих прикладів, вірно характеризує процеси розвитку язичництва та раннього християнства стародавньої Галичини в контексті переходу від язичництва до християнства на прикладі стародавнього печерного комплексу в селі Страдч Яворівського району Львівської області, всесторонньо розкриваючи його язичницькі та християнські традиції.

Вчений, філософськи осмислюючи апробований матеріал, робить уклін в з’ясуванні проблеми на археологічну джерельну базу, яку охарактеризував на матеріалах власних досліджень з 2009 по 2015 роки, що робить його дослідження досконалим в контексті з’ясування апробованої теми. На великій кількості джерел та використаної літератури, автор розкриває історію з’ясування вченими язичницької епохи на території стародавньої Галичини.

В контексті апробації джерел, вчений подає конкретні археологічні релігійні культури від епохи Латена до зародження та становлення християнства, характеризуючи весь цивілізаційний процес, що дає право наполягати на подальшому вивченні автором апробованих релігійних процесів на території Галичини, на прикладі стародавнього печерного комплексу в селі Страдч Львівської області. Дослідник показує еволюцію релігійних вірувань на території села Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції, зокрема через призму розвитку Кельтської релігійної культури. На джерельних прикладах, доктор історичних наук, професор, академік Віктор Ідзьо ототожнює релігійну культуру села Страдч Львівської області з археологічними культурами та старожитностями з Етримонту, що у Франції, та інших регіонів Прикарпаття та Подністров’я, зокрема з печерним комплексом біля давнього Галича - ”Монастир”. Вчений вірно розвиває теорію та методику вивчення релігійних вірувань, що робить його дослідження актуальним при вивченні цієї проблеми в наш час. В подальшому характеризуючи епоху переходу від язичництва до християнства на території Галичини, вчений Віктор Ідзьо розробляє власну теорію і методику “релігійних вірувань стародавнього населення Галичини в контексті переходу від язичництва до християнства”, яку раніше сконцентрував у своїх кандидатській та докторській дисертаціях.

Слід наголосити, що наукова праця, насичена джерелами, які розкривають та доповнюють попередні наукові досягнення вченого, Віктора Ідзьо в Україні в останній чверті ХХ століття та у першому десятилітті ХХІ століття, які він раніше апробував в фахових виданнях, що бачимо із списку використаних джерел та літератури. Слід наголосити, що наукова стаття доктора історичних наук, академіка Віктора Святославовича Ідзьо “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції” має добре продуману чітку структуру, що відповідає поставленим завданням наукового дослідження і дає право рецензенту оцінювати дану статтю, як наукове відкриття.

Таким чином наукове відкриття яке сконцентроване в статті “Стародавній печерний комплекс в селі Страдч Львівської області, його язичницькі та християнські традиції” стане в нагоді всім хто займається аналогічними дослідженнями в інших містах та регіонах не тільки України але й Європи.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

**Стародавний печерний комплекс в селі
Страдч Львівської області,
його язичницькі
та християнські традиції**

Подано до друку 2.07.20 р. Підписано до друку 3.07.20 р.

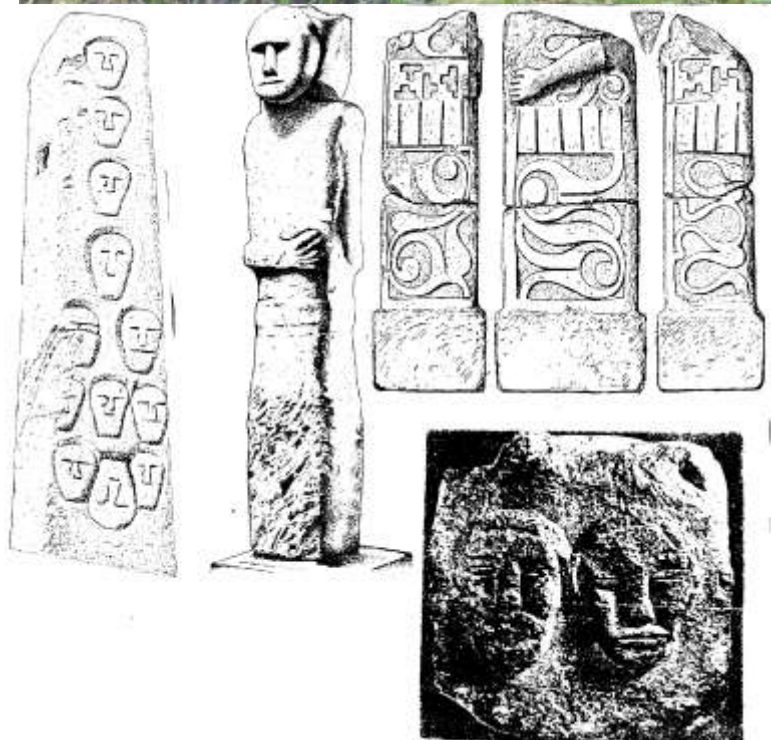
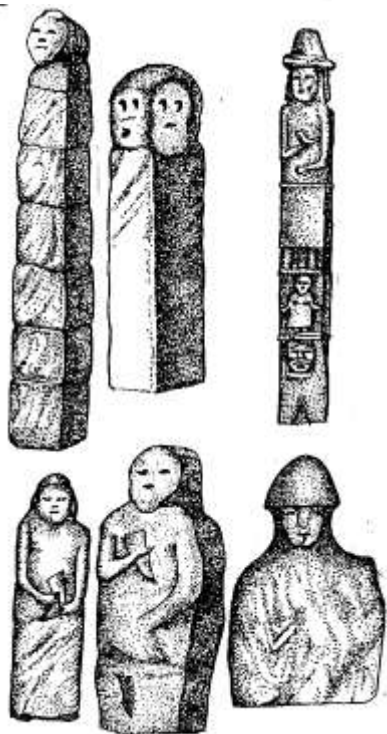
Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний.

Умовн.друк.арк.10,25

Зам.56. Тираж 300 екз.

**Львів,
«Видавництво Інституту Східної Європи»,
2020р.**

www.easterneurope.nethouse.ua





ЛІДЕРИ ХХІ СТОЛІТТЯ

ГЕНЕРАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ

Україна, 02160 м. Київ, пр. Соборності 15, оф. 510
тел./факс: (044) 500-18-21, 500-18-22, 500-18-39, 500-18-37
<http://www.leaders-21.com>
info@leaders-21.com

№ 7/07 від «2» червня 2019 р.

*Про присвоєння Почесного звання та
Нагородження Орденом «Золотий хрест
чесності і звитязи» «Лицар Вітчизни»*

*Професору
ІЗБЮ Віктору Святославовичу*

Шановний Віктор Святославович!



Генеральна дирекція Всеукраїнського науково-дослідного центру ефективного управління та Науково-експертна рада Міжнародної програми «Лідери ХХІ століття» мають за честь запросити Вас на Урочистий діловий прийом та Офіційну церемонію нагородження кращих керівників та підприємств-лідерів України.

Рішенням Науково-експертної Ради Програми «Лідери ХХІ століття» Вас удостоєно Почесного звання «Лицар Вітчизни» з врученням ордена «Золотий хрест честі і звитязи «Лицар Вітчизни» (державний реєстраційний №90101 від 10.04.08), іменного диплома, іменної зброї – оригінальної лицарської шаблі та нагрудного знака «Лицарський Легіон України».

Нагорода фіксується в трудовій книжці (стаття 48 Трудового кодексу України).

Ви удостоєні цих відзнак за високу національну гідність, активну участь у збереженні та захисті Української держави, за щоденну кропітку працю, що підтримує соціально-економічну та військову міцність України, за Вашу безпосередню участь в загальносуспільних процесах, за відданість справі, ефективне управління підприємством та вигомий особистий внесок у розвиток країни.

Офіційна церемонія вручення нагород відбудеться 25 червня 2019 року в Малому Маріїнському Палаці (м. Київ, вул. Грушевського, 22) ході Засідання ділової громадськості України, що проходить в рамках загальнодержавних заходів присвячених до Дня Конституції України. Процедура нагородження здійснюється відповідно до найвищого церемоніального протоколу.

Генеральний розпорядник заходу: «Всеукраїнський науково-дослідний центр ефективного управління» (ВНДЦЕУ).

З повагою,
Директор ВНДЦЕУ
В.В. Волчок

